

СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ПИРОГ О. В.

кандидат економічних наук

Дніпропетровськ

Національні економіки країн світу та суспільство знаходяться у постійному, безперервному та поступальному розвитку, в основі якого знаходяться піднесення науки, досягнення технічного прогресу, розширення технологічного застосування його результатів. Саме ці базиси викликають зміни у структурі економіці, відносинах власності, перерозподілу доходів та потребах суспільства. Як зазначається у Доповіді Світового банку «Розширюючи горизонти інновацій. Переосмислення ролі держави в країнах з перехідною економікою в регіоні Європи та Центральної Азії» [1], саме впровадження інновацій та освоєння нових технологій визнаються як основні джерела економічного зростання як для країн з перехідною економікою, так і для розвинених країн.

Основним завданням статті є дослідити сучасні тенденції в стратегічному плануванні економічного розвитку України та визначити перспективні напрямки для національної економіки країни, що дозволить їй вийти на рівень розвитку країн Європейського Союзу.

Загальновідомою є класифікація типів економічного розвитку за технологічним принципом [2, с. 5; 3, с. 17], який дозволяє відобразити розвиток продуктив-

них сил, розкрити структуру сучасного світу за рівнем економічного розвитку та розробити програму подолання надмірного розриву в його рівнях: доіндустріальний (аграрний), індустріальний та постіндустріальний. Зміна типу економічного розвитку супроводжується також зміною економічної сутності [3, с. 21], трансформацією економічних законів та економічної думки, формування парадигми «нової економіки».

Колектив науковців під керівництвом вітчизняного вченого С. І. Юрія у науковій праці «Економічні проблеми XXI століття: міжнародний та український виміри» [4] стверджують: XXI ст. – це епоха постіндустріального устрою, який не стане винятковим у певного кола країн, а торкнеться всього людства. Проте розвинуті країни удосконалюватимуть постіндустріальні основи свого суспільства, які було ними створене у другій половині XX ст. Країни «третього світу» (в минулому колонії та залежні країни) здійснюватимуть перехід до постіндустріального суспільства. Саме такі процеси відбуватимуться й у постсоціалістичних країнах, до яких належить Україна.

Україна в світовій арені має імідж «сировинного придатку» та постійного «позичальника», тоді як наприкінці XX ст. була країною з розвинутою переробною промисловістю та сільським господарством. Ряд фахівців (М. Згуровський, С. Кораблін, Ю. Уманців) вважають, що Україна повторює шлях країн Центральної та Східної Європи зі структурними змінами, що

передбачають поступове щорічне нарощування сфери послуг (включаючи розвиток фінансових і високотехнологічних інформаційних послуг), із щоразу більшою залежністю інвестиційних процесів від фінансової сфери, насамперед потоків кредитних ресурсів (2008 – 2009 рр. кредити Світового валютного фонду), які стають вагомим джерелом капіталізації економіки.

Економічний розвиток України носить хаотичний характер, тоді як розвинені країни світу характеризуються стохастичним економічним розвитком, що відбувається в результаті дотримання принципів сталого розвитку. Незважаючи на перехід на інноваційно-інвестиційну модель економічного розвитку, основу якої складають інновації та інвестиції в високотехнологічних виробництвах, до цього часу у структурі національної промисловості зберігається домінування старих технологічних укладів та виробництва продукції з низькою доданою вартістю. Такий економічний розвиток України не сприяє зростанню та покращенню добробуту населення.

Лауреат Нобелівської премії з економіки П. Кругман на 8-ій Ялтинській щорічній зустрічі «Україна і світ: спільні виклики, спільне майбутнє» спрогнозував економічний занепад Греції та зростання – Україні, яка може стати повноцінною європейською державою через покоління, оскільки володіє природними ресурсами, освітнім населенням та вигідно географічно розташоване. На його думку, шлях до успіху в економічному розвитку України полягає в децентралізації та створення можливостей для розвитку, зниження зовнішньої заборгованості.

На думку А. Аслунда, який є старшим партнером Інституту Міжнародної економіки Петерсона (Нью-Йорк) та провідним світовим фахівцем з української економіки, Україна, економічне зростання якої сьогодні становить 4%, може подвоїти темпи і наздогнати Туреччину, чий показник становить сьогодні 9% [5]. Економічному зростанню Україні сприятимуть три фактори:

1) зовнішня торгівля. Ключовою подією, яка сприятиме збільшенню темпів економічного зростання України, А. Аслунд назвав укладання угоди про глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом;

2) освіта, рівень якої, на думку експерта, є слабкою та Україні необхідно відкривати університети сучасного рівня, необхідна хороша програма видачі стипендій на освіту за кордоном;

3) якість державного управління, оскільки більшість країн дуже швидко розвивалися тоді, коли поліпшили управління країною. Туреччина сьогодні на 56 місці за рівнем корупції, Україна – на 134-му з 178 країн світу. Це означає, що необхідна дерегуляція, потрібно очистити всю державну систему.

Світовий досвід показує, що задовільним, як з точки зору держави, так і з точки зору її громадян, є щорічне зростання ВВП на душу населення на рівні 4 – 6%. Україна має реальні темпи економічного зростання за період 2000 – 2008 рр. вище у 3 рази (6,9% в середньому за період), ніж у таких розвинених країнах світу, як США – 2,3%, Японія – 1,4%, ЕС-27 – 2,2%. Як зазначає міністр еконо-

мічного розвитку та торгівлі України А. Ключев [6], економічне зростання в Україні у 2011 р. становить 5%, що порівняно із середнім зростанням країн Європейського Союзу в 2011 р. в 1,4 – 1,8% є позитивним показником економічного розвитку країни. Планується за період 2012 – 2014 рр. вийти на середньорічні темпи зростання ВВП у 6 – 8%. Однак, відмінність в якості цього зростання є колосальною. Відповідно, Україна сьогодні потребує якісну нову модель «випереджаючого» зростання економіки, в основі якої – висока продуктивність праці та ефективність виробництв, активні інвестиції у впровадження технологічних інновацій, сприятливий діловий клімат для підприємницької діяльності громадян.

Провідний вчений країни А. А. Чухно [2, с. 6] стверджує, що Україна будує економічну політику виключно на ринковій теорії, і при цьому зовсім не враховує об'єктивний процес становлення нового технологічного способу виробництва. Це призвело до того, що ринкові перетворення було обмежено реформуванням виробничих відносин (приватизацією, роздержавленням, демонополізацією), а науково-технологічне вдосконалення виробництва, зміни структури економіки залишились осторонь, хоча без них неможливий успішний розвиток країни.

Для реалізації якісних зрушень в розвитку економіки країни велике значення мають формування нових підходів до осмислення та пояснення сутності процесу інтенсифікації суспільного виробництва та подальшого розвитку системи ринкових виробничих відносин [7, с. 153].

Б. Колесніков, виступаючи на 7-ій Ялтинській щорічній зустрічі «Україна та Світ: переосмислення перспектив», визначив три напрямки економічного розвитку для національної економіки України:

– перший напрямок – розвиток ділової інфраструктури на сході України, що включає модернізацію аеропортів та будівництво нових злітно-посадкових смуг з високою пропускнуною спроможністю, а також будівництво виставкових центрів та конгрес-центрів світового рівня;

– другий напрямок – розвиток сільського господарства в Центральній Україні, що при створенні стимулів економічного характеру обсяги вирощування зернових мають збільшитись практично вдвічі (до 100 млн т на рік);

– третій напрямок – розвиток туристичної інфраструктури в Західній Україні та Криму [8].

Зазначені напрямки вже у 2011 р. на 8-ій Ялтинській щорічній зустрічі «Україна і світ: спільні виклики, спільне майбутнє» було трансформовано у три кластери, які володіють найбільшим потенціалом розвитку в Україні та потребують значних капіталовкладень в інфраструктуру:

– перший кластер – машинобудування, для якого необхідно зробити акцент на локалізацію виробництва;

– другий кластер – сільське господарство, для якого необхідно реалізувати земельну реформу;

– третій кластер – туризм, який потребує нормативного регулювання. Уряд готує проект закону про туризм за прикладом законодавства Туреччини, що надає ліберальні можливості для інвесторів [9].

Декларуючи на національному рівні сталий розвиток економіки України, стратегічним завданням якого є модернізація національної економіки відповідно до вимог сьогодення, Президент України В. Ф. Янукович та Уряд країни не розробили сучасну модель національної економіки, не визначили шляхи та інструментарій задля її формування та проведення необхідних реформ. На наш погляд, сьогодні починається формування єдиної стратегії економічного розвитку країни на інноваційно-інвестиційній основі шляхом синтезування окремих ідей щодо розбудови національної економіки за світовими стандартами.

Сучасним шляхом розвитку ефективної національної економіки країни в умовах глобальної конкуренції, як Президент, так й Уряд, виконавчі органи влади та широкі кола вітчизняних науковців визначають модернізацію. Запровадження даного інструменту вимагає науково-технічні новачі в промисловості, сільському господарстві, системі державного та корпоративного управління, що дозволить на базі підвищення конкурентоспроможності українських товарів на внутрішньому та зовнішньому ринках підвищити економічну стійкість країни, у тому числі до нових хвиль нестабільності, які продовжують генерувати системні проблеми основних економічних центрів світу.

Висновки. Враховуючи сучасні тенденції постіндустріального типу економічного розвитку провідних країн світу, для забезпечення випереджаючого типу економічного зростання економіки України необхідно створювати сприятливі умови щодо формування та розвитку високотехнологічних виробництв та кластерів «економіки знань». Саме ці види постіндустріальної економіки дозволять вийти Україні з кризового стану на якісно новий рівень з високим економічним статусом, з належним місцем у новому світовому розподілі праці та забезпечити місце серед десятки високорозвинутих країн світу. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Доповідь Світового банку «Розширюючи горизонти інновацій. Переосмислення ролі держави в країнах з перехідною економікою в регіоні Європи та Центральної Азії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.worldbank.org – The World Bank.
2. **Чухно А.** Інституціоналізм: теорія, методологія, значення / А. Чухно // Економіка України. – 2008. – №7. – С. 4 – 12.
3. **Перехідна економіка: підручник** / [В. М. Геєць, Є. Г. Панченко, Е. М. Лібанова та ін.]; за ред. В. М. Гейця. – К.: Вища школа, 2003. – 591 с.
4. **Економічні проблеми XXI століття: міжнародний та український виміри** / [С. І. Юрій, Є. В. Савельєв та ін.]; за ред. С. І. Юрія. – К.: Знання, 2007. – 595 с.
5. **Аслунд А.** Україна має великий економічний потенціал, який не використовується повністю / А. Аслунд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: yes-ukraine.org – YES. The 8th Yalta Annual meeting: Ukraine and the World: Common Challenges, Common Future.
6. **Клюєв А.** Майбутнє України: глобальні виклики та можливості / А. Клюєв // Дзеркало тижня. Україна. – 2011. – №35.
7. **Павлов К. В.** Інновації і інвестиції інтенсивного і екстенсивного типу / К. В. Павлов // Вісник економічної науки України. – 2009. – №1. – С. 145 – 154.
8. **Колесніков Б.** Модернізація України проводитиметься за трьома напрямками / Б. Колесніков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: yes-ukraine.org – YES. The 7th Yalta Annual meeting: Ukraine and the World: Re-Thinking and Moving On.
9. **Колесніков Б.** Україні потрібно зробити акцент на машинобудування, АПК та туризм / Б. Колесніков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: yes-ukraine.org – YES. The 8th Yalta Annual meeting: Ukraine and the World: Common Challenges, Common Future.